

Uzlazna konvergencija u zapošljavanju i socioekonomski čimbenici

Uvod

U svjetlu sve veće zabrinutosti zbog nejednakosti u društvenom napretku koji su ostvarile države članice, Eurofoundov program rada za razdoblje 2017. – 2020. uključuje i obvezu istraživanja uzlazne konvergencije u Europi, pri čemu je krajnji cilj odrediti jesu li i u kojim su zemljama socioekonomski trendovi uzlaznog ili silaznog karaktera.

Ovo je izvješće prvi tematski rezultat u okviru istraživačke teme nazvane „Praćenje konvergencije u Europskoj uniji”. Služeći se konceptualnim i metodološkim radom Eurofounda iz 2018., u izvješću se istražuju uzlazna socioekonomska konvergencija i konvergencija povezana sa zapošljavanjem, a to se provodi uz pomoć 21 pokazatelja, koji većinom proizlaze iz socijalnih pokazatelja europskog stupa socijalnih prava.

Izvješće je organizirano u tri glavna dijela: u prvom se uzlazna konvergencija istražuje na europskoj razini, a razlika se radi među zemljama koje su u europodručju i onima izvan njega. Potom se pojedini odabrani pokazatelji istražuju na regionalnoj razini te se raspravlja o čimbenicima koji utječu na konvergenciju. Naposljetku se raspravlja o ulozi dviju mogućih političkih inicijativa, europskog sustava osiguranja za nezaposlene i europske politike minimalne plaće te se procjenjuje koliko one doprinose konvergenciji.

Kontekst politike

Uzlazna konvergencija, trend koji obilježava rast uspješnosti država članica EU-a u određenoj domeni li domenama i prati ga smanjivanje razlika među državama članicama, uvijek se smatrala političkim obećanjem EU-a, osobito u gospodarskom i socijalnom smislu. Države članice i njihovi građani pristupaju EU-u u očekivanju ostvarenja raznih socioekonomskih ciljeva i, u konačnici, poboljšanja radnih i životnih uvjeta.

Ta su se očekivanja u velikoj mjeri ostvarivala sve do gospodarske krize 2008., kada je uzlazna konvergencija usporila ili čak nazadovala, a države članice suočile su se sa silaznim trendovima i povećanjem razlika u gospodarskom i socijalnom području.

Razlike u uspješnosti među državama članicama i sve veće nejednakosti među njima prijetnja su koheziji Unije i suprotne su očekivanjima država članica i njihovih građana. Ovaj fenomen stoga neminovno izaziva ozbiljnu zabrinutost: gospodarska divergencija potkopava obećanje o zajedničkom gospodarskom blagostanju diljem Europe, a socijalna divergencija prepreka je krajnjem cilju projekta europske integracije, odnosno poboljšanju radnih i životnih uvjeta.

Kako bi se pružio odgovor na te zabrinutosti, gospodarska i socijalna konvergencija stavljene su u prvi plan političkog diskursa. Koncept konvergencije tematska je okosnica europskog stupa socijalnih prava, pokrenutog u studenome 2017. i osmišljenog da „pruža smjernice za ponovnu uspostavu uzlazne konvergencije radi stvaranja boljih radnih i životnih uvjeta u Europskoj uniji”.

Glavni zaključci

Unatoč negativnim učincima gospodarske krize, analiza otkriva da se, ukupno gledajući, trend konvergencije država članica od početka 2000-ih kretao u smjeru boljeg zapošljavanja i socioekonomskih uvjeta. Osim toga, premda su silazni trendovi i divergencija zabilježeni za nekoliko pokazatelja, mogu se utvrditi dva različita uzorka uzlazne konvergencije.

Za prvu skupinu pokazatelja, koja uključuje razlike u obrazovanju i rodni jaz, kao i stopu zaposlenosti, trendovi uzlazne konvergencije bili su stabilni i čvrsti tijekom cijelog promatranog razdoblja. Zabilježena su poboljšanja u pogledu razine ovih pokazatelja, kao i smanjenje razlika u uspješnosti u državama članicama, a samo je u pogledu nekolicine poslovnih ciklusa izazvao promjene njihove razine i varijabilnosti. Za ovu je skupinu pokazatelja uzlazna konvergencija napredovala brže u europodručju nego u zemljama izvan njega.

Suprotno tome, u drugoj je skupini pokazatelja, koja obuhvaća sudjelovanje na tržištu rada i isključenost, ali i siromaštvo, uzlazna je konvergencija pokazala da značajno ovisi o poslovnom ciklusu. Primjećuje se ciklički trend kad je riječ o prosjecima i varijabilnosti, što upućuje na uzlaznu konvergenciju u dobrim gospodarskim prilikama (s poboljšanjima i manjom disperzijom) i silaznu konvergenciju u lošim gospodarskim prilikama (s pogoršanjima razine i većom disperzijom). Kod tih je pokazatelja zanimljivo da konvergencija za zemlje koje nisu dio europodručja raste brže nego za zemlje koje to jesu. S obzirom na povezanost s poslovnim ciklusom, prema tim je pokazateljima vidljivo koje bi države članice trebale postati otpornije kako bi izbjegle asimetrične šokove u budućnosti.

Silazni se trendovi očitavaju u nejednakostima u dohotcima i pokazateljima koji su povezani s uvjetima zaposlenja, osobito u pogledu nestandardnih zapošljavanja i prijelaza s privremenog na stalno zaposlenje.

Ne uzimajući u obzir utvrđene trendove uzlazne konvergencije, bitno je istaknuti da su općenito gledajući, za neke pokazatelje, razlike u socioekonomskim pokazateljima i pokazateljima na tržištu rada veće među regijama EU-a nego među samim zemljama, u kojima se pak odvija izraženiji proces konvergencije. Nadalje, analiza određenih skupina stanovništva otkriva da dob i obrazovanje također utječu na uzorke konvergencije.

Pokazatelji politike

Održiva uzlazna gospodarska i socijalna konvergencija smatraju se sve značajnijim čimbenicima za stabilnost jedinstvene valute i integraciju država članica i regija.

Mnoge su europske institucije istražile razne inicijative u nadi da će se u državama članicama povećati otpornost i kapacitet za gospodarsku i socijalnu konvergenciju. U ovom se izvješću istražuju mogući učinci dviju takvih inicijativa: europskog sustava osiguranja za nezaposlene i europske politike minimalne plaće.

Europski sustav osiguranja za nezaposlene promicao bi smanjenje makroekonomskog rizika i konvergenciju socioekonomskih uvjeta za nezaposlene osobe. Takav bi sustav pridonio smanjenju asimetričnog učinka u razdobljima recesije u državama članicama te bi smanjio gospodarske i socijalne posljedice nezaposlenosti. Međutim, njegovu provedbu otežavaju moralni rizici i distribucijski učinci diljem zemalja. Bez obzira na složenost dizajna takvog sustava, sada je prepoznata potreba za boljom koordinacijom sustava naknada za nezaposlenost, ne samo radi stabilizacije ciklusa, već i radi usklađivanja načina na koji se postupa s nezaposlenim osobama diljem Europe.

Europska politika minimalne plaće potencijalno bi mogla doprinijeti boljoj konvergenciji raspoloživih dohodaka i smanjiti broj siromašnih radnika te spriječiti socijalni damping. Povećanje dohotka radnicima koji su na donjoj granici raspodjele dohotka također bi doprinijelo pristupu osnovnim uslugama, gdje su potrebe i dalje nezadovoljene. Glavni nedostaci europske politike minimalne plaće odnose se na potencijalne negativne učinke minimalnih plaća na zapošljavanje mladih i niskokvalificiranih osoba te na autonomiju nacionalnih i socijalnih partnera u određivanju plaća.

Dok bi provedba ovih dviju politika mogla biti dugotrajna i nesigurna, kontinuirani nadzor konvergencije nacionalnih politika i bolja koordinacija na razini EU-a pridonijela bi traženoj stopi napredovanja gospodarske i socijalne konvergencije. Potrebno je uložiti posebne napore u smanjenje ekonomskih i socijalnih razlika, ne samo među zemljama, nego i regijama te različitim skupinama stanovništva.

Dodatne informacije

Izvješće „Uzlazna konvergencija u zapošljavanju i socioekonomski čimbenici” dostupno je na: <http://eurofound.link/ef18042>

Voditelj istraživanja: Massimiliano Mascherini

information@eurofound.europa.eu